

**Jan Beneš**

Příloha k protokolu o SZZ č. .... Student: .....

FF JU v Českých Budějovicích

Vysoká škola: ..... Aprobace: Estetika

**Ústav estetiky** ..... Vedoucí \* /

14. 6. 2012 ..... bakalářské práce

Datum odevzdání posudku: ..... **Recenzent \*/**

**Mgr. Zdeněk Brdek**

.....

## POSUDEK BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

### Problematika tvůrčí autenticity v pojetí poválečného českého surrealismu

.....  
(téma)

Bakalářská práce Jana Beneše si klade za úkol ohledat problematiku tvůrčí autenticity v poválečném českém surrealismu s důrazem na dílo Vratislava Effenbergera. Pozornost však Beneš věnuje i textům předválečného surrealismu (zejména Karla Teiga), které považuje za relevantní ve vztahu k Effenbergerovým koncepcím.

Prvním problematickým momentem je vágní a nejednoznačné vymezení klíčového pojmu autenticita a tím pádem i záměru práce. Na jednom místě úvodu je tak autenticita tvorby a díla spojována s originalitou a individuální specifičností tvůrce: „*Pojem autenticity díla budeme chápat jako psychologickou a uměleckou původnost díla a pojem autenticita tvorby budeme chápat jako schopnost autora takové dílo tvořit [...].*“ (9) Zároveň však Beneš vychází z předpokladu, že surrealismus je od svých začátků založen na principu tvůrčí autenticity, a oba pojmy mu proto často splývají. Výsledkem je skutečnost, že práce se zaměřuje na tvůrčí autenticitu surrealismu ve smyslu souboru takových východisek a jevů, jež charakterizují určitou tvorbu jako surrealistickou. Beneš vlastně hledá principy, které se jeví jako společné různým historickým variantám surrealismu, a tudíž je lze považovat za konstantní. Z tohoto pohledu se mi zdá zbytečné exponovat tak problematickou a konfuzní kategorii jako autenticita, když je podstatu práce možné vymezit i bez ní. Navíc by se upozaděním této kategorie zabránilo poněkud esencialisticky působícímu pátrání po jediném správném a pravdivém surrealismu.

Hned zpočátku, snad až příliš brzy, Beneš označuje ty principy, jež spojuje s autentickým surrealismem, tedy principy, které mají být pro surrealismus od jeho počátku charakteristické. Podle Beneše se jedná o psychický automatismus, vnitřní model a konkrétní iracionalitu. Postupně přidává ještě další typicky surrealistickou tendenci, totiž subverzivní princip obracející se proti jakémukoliv pevně stanovenému sémantickému či ideologickému systému, včetně společensko-politického uspořádání. Tomuto principu je věnováno nejvíce pozornosti, přičemž konflikt surrealismu s dobovou ideologií je na několika konkrétních uměleckých i teoretických textech dokládán zejména ve 4. kapitole – v případě Zbyňka Havlíčka a Karla Teiga přesvědčivě, zvolené pasáže z Vratislava Effenbergera mi ovšem nepřipadají odkazovat ke kritice totalitarismu, jak tvrdí Beneš. Za nejpovedenější místa práce považuji ty, kde autor pojednává o koncepci konkrétní iracionality a dokládá svůj hluboký vhled do této problematiky. Je jen škoda, že se mu nepodařilo více objasnit souvislost konkrétní iracionality s onou nesnášenlivostí surrealismu vůči normativním systémům,

k čemuž směřuje na s. 27. Více pozornosti by si pak zasloužily zbývající dva principy, označené Benešem za zdroje surrealistické autenticity; vedle psychického automatismu je to především teorie vnitřního modelu, o níž se v práci nedočteme téměř nic. Východiskem by zde přitom mohla být kapitola z knihy Josefa Vojvodíka *Povrch, skrytost, ambivalence* (Argo, 2008).

Bez větších připomínek lze akceptovat 2. kapitolu, která interpretuje Effenbergerův článek „Autenticita tvorby a módní trendy“, v němž se Effenberger vymezuje vůči uměleckému tvoření podle závazných pravidel a definuje své pojetí tvůrčí autenticity, spočívající v individuálním slohu autorské osobnosti a vztahu díla k ideologicko-hodnotovému systému, v němž má působit. Za hlavní problém Benešovy práce naopak považují její celkovou nepřehlednost a místy nelogické návaznosti mezi větami a myšlenkami. Text působí nesoustředěně a čtenář musí často vynaložit zvýšené úsilí, aby mu porozuměl. Pomineme-li překlepy, gramatické chyby, neopodstatněné přeskokování z tématu na téma, tak četbu ztěžuje především nenávaznost některých myšlenek. Např. na s. 8 čteme tyto dvě věty: „*Konkrétní iracionalita je mechanismus zasahující do reálných významových vazeb mezi předměty a podněty, a to nikoliv za účelem popření jejich racionálních vztahů, ale za účelem odhalení nevědomých iracionálních souvislostí ve vnímání těchto vztahů, které běžně nevidíme přes cenzuru vědomí. V českém prostředí se tato kritika počáteční pasivity surrealismu dělá v opačném chronologickém vývoji.*“ Úvodní souvětí pasáže je velmi povedenou definicí principu konkrétní iracionality, ovšem věta následující hovoří o „*kritice počáteční pasivity surrealismu*“, kterou však v předcházejícím souvětí ani dříve v textu nenacházím. Navíc sousloví „*opačný chronologický*“ se mi jeví jako protimluv; na místě by patrně bylo hovořit o retrográdnosti. Nebo na s. 11 je citován Jindřich Štyrský. První pasus hovoří o tom, že pro surrealismus je podstatné organické spojení formy a obsahu malířského díla. Beneš se na základě toho domnívá, že autentická je v rámci surrealismu „*specifická psychologická přirozenost*“ jednotlivých autorů. V druhé ukázce Štyrský proti umělému řádu konstrukce staví spontaneitu a instinktivní organizaci díla. Bez zřejmé souvislosti bezprostředně následuje Dryeho komentář Mukařovského úvahy o surrealistickém obracení zřetele k věci a ne znaku. Snad spolu uvedené myšlenky opravdu souvisejí, ale tato souvislost by měla být zřetelně ukázána a pojmenována.

Celkově oceňuji Benešovo zaujetí tématem, odvahu k vlastnímu úsudku a solidní orientaci v základních pojmech surrealismu i v historických událostech spojených se surrealistickým hnutím (až na to, že *Absolutní hrobař* poprvé vyšel v roce 1937, nikoliv 1938). Práce Jana Beneše dle mého názoru splňuje nároky kladené na bakalářské kvalifikační texty, a **doporučuji** ji proto k obhajobě. Vzhledem k výše vzneseným připomínkám však navrhuji ohodnotit ji jako **dobrou**. Posun k hodnocení „velmi dobře“ považuji za možný, pokud autor při obhajobě uspokojivě zodpoví následující otázky. Co znamená v rámci surrealismu teorie vnitřního modelu? Jak souvisí problematika interpretace jako tvůrčího aktu, jíž je v textu také věnována pozornost, s tématem práce? Jak lze chápat pojmy „*tektonická a atektonická tvorba*“, s nimiž autor práce operuje? Pokud by v budoucnosti z nějakého důvodu mělo dojít k přepracování, či rozšíření práce, doporučuji k pozornosti podnětnou kolektivní monografii *Symboly obludnosti* (Malvern, 2009), která se zabývá českou postavantgardou (včetně Effenbergerova díla) ve 40. až 60. letech 20. století.

**dobře**

Návrh na klasifikaci bakalářské práce: .....

